

Het Groene Blad

IVN Eerbeek en omstreken Jaargang 34 nr.3 2022

Kleine ooievaarsbek

Ouwe kost(baarheden)

Roodborsttapuit

Colofon

IVN Eerbeek en omstreken

IVN, Instituut voor natuureducatie en duurzaamheid afdeling Eerbeek en omstreken, is een vereniging van vrijwilligers die mensen betreft bij hun (groene) leefomgeving, natuur, milieu en landschap in de gemeente Brummen.

IVN-Eerbeek organiseert activiteiten zoals wandelingen, cursussen en werkzaamheden in het groen voor iedereen.

Lid of vriend worden? Meld je via e-mail aan bij secretaris@ivn-erbeek.nl of via de website.

Contributie (per jaar): Leden: € 24,- Donateurs: € 12,- Huisgenootleden € 12,-

Vriend van IVN Eerbeek € 48,-

Te betalen op IBAN. NL17 RABO 0309 230 705 t.n.v. IVN vereniging afd. Eerbeek e.o.

Opzegging, wijzigingen in adresgegevens, e-mailadres graag melden bij de secretaris secretaris@ivn-erbeek.nl.

Bestuur

Voorzitter	Jos Rouland	voorzitter@ivn-erbeek.nl
Secretaris	Herman Heskamp	secretaris@ivn-erbeek.nl
Penningmeester	Wim den Hartog	penningmeester@ivn-erbeek.nl
Lid	Lambert Kouwenberg	Lkouwenberg142@gmail.com
Lid	Ingrid van Eijk	iggyb@chello.nl

Werkgroepen

Excursies	Chris Holtslag	excursies@ivn-erbeek.nl
Natuurtuin	Gerard Nijhof	natuurtuin@ivn-erbeek.nl
Publiciteit	Sandra Christiaans	publiciteit@ivn-erbeek.nl
Scholing	Herma Scherpenzeel	scholing@ivn-erbeek.nl
Venel	Jos Rouland	venel@ivn-erbeek.nl

Het Groene blad

Het Groene Blad is het contact - en informatieblad van IVN-Eerbeek en verschijnt vier maal per jaar. Het blad is van en voor leden en donateurs. Bijdragen zijn van harte welkom.

Overname van artikelen is toegestaan na schriftelijke toestemming van de auteur en de redactie.

Kopij voor Het Groene Blad kan worden verstuurd naar: redactie@ivn-erbeek.nl

Het Groene Blad is eveneens te lezen op de website van IVN-Eerbeek en omstreken www.ivn-erbeek.nl onder publicaties.

Redactie: Lambert Kouwenberg, Jan Coenraads en Jan Groenhof.

Opmaak en vormgeving: Herman Heskamp en Ronald Geerlof.

De uiterste inzenddatum kopij voor het volgende nummer is 1 oktober 2022.

ISSN 2543-117X

Het Groene Blad

IVN afdeling Eerbeek - Augustus 2022

Redactioneel

Vakantie!

Ik geloof dat iedereen er inmiddels heel hard aan toe is! Want wat leven we momenteel in een roerige wereld! Al die mensen met die ontzettend korte lontjes, die naar egoïsme neigende, kortzichtige hebberigheid. Eigenbelang voorop en niet te vergeten die zucht naar geld en macht. De na-corona tijd is zoveel harder geworden. Enerzijds zijn de uitspraken en acties veel bouter, agressiever en extremer en anderzijds lijken ook diverse groeperingen veel kwetsbaarder en intoleranter.

Op wereldniveau hebben we Poetin die met de inval in Oekraïne geheel Europa en zelfs de rest van de wereld volledig op zijn kop heeft gezet. Echt iedereen in Nederland zal daar de (nadelige) gevolgen van ondervinden op velerlei terrein.

In ons eigen land heerst, deels als gevolg van die oorlog, ook enorm veel onrust. De boeren voeren acties voor het behoud van hun voor een deel te grote, te milieubelastende bedrijven. Energie lijkt haast onbetaalbaar te worden voor de wat minder rijken. Alleen vliegvlagen zijn nog (veel te) goedkoop met grote overlast op de luchthavens tot gevolg.

En de regering? Die zit met de handen in het haar of schittert door afwezigheid. Wie kan er orde brengen in deze chaos? Wie kan er zorgen voor enige rust?

We lijken de coronatijd achter ons gelaten te hebben; maar is dat wel werkelijk zo. Er zijn al weer geluiden van een opleving van het virus....

We zijn toe aan vakantie of beter... aan rust, letterlijk: ontspanning! Vermijding van stress. Ook 'op vakantie gaan' kan veel spanning met zich meebrengen. Rijen voor de balie op de luchthaven, files op de wegen, zeurende kinderen op de achterbank, slecht geregelde accommodaties, verontwaardigende berichten op je mobiele telefoon enz. enz.

Er ligt een nieuw nummer van Het Groene Blad voor u. En het lijkt erop dat de auteurs zich mijn boodschap van hierboven al ter harte hebben genomen. Natuurlijk zijn er de vaste schrijvers maar toch is het aanbod van kopij minder dan bij eerdere nummers. Als dit betekent dat men de rust heeft gevonden en ontspannen is, ben ik daar blij om.

Ik ben ook heel blij met alle artikelen die wél zijn aangeleverd. We kunnen weer een heleboel leren over de flora en fauna om ons heen, waarvan we dan in de vakantieperiode kunnen genieten. Ook voorbijzaken komen weer ruimschoots aan bot in 'Ouwe kost' en we maken kennis met een IVN-medewerker. Ik hoop dat er ook momenten zijn bij het lezen van de 'stukjes' in Het Groene Blad dat uw mondhoeken omhoog gaan en er een ontspannen lach op uw gezicht komt.

Prettige vakantie en..... doe het rustig aan!

Lambert Kouwenberg

Inhoud

- 3 Redactioneel
- 4 Kleine ooievaarsbek
- 6 Ledenadministratie
- 6 Vleermuizen Brr!
- 7 Ouwe kost(baarheden)
- 11 Interview
- 13 Roodborsttapuit
- 15 Excursie Harmanahof
- 16 Toevallig
- 17 Slootjesdagen
- 18 Huisdier
- 19 Mededeling contributie
- 20 Agenda

Drukker:

Editoo B.V.
Schaapsdrift 49
6824 GP Arnhem
www.editoo.nl

Foto's voorblad

Een (gevlekte) rietorchis, Eerbeek
Juli hooimaand omgeving Eerbeek

Kleine ooievaarsbek (*Geranium pusillum*)

AUTEUR: JAN COENRAADTS

Inleiding

Naast en voor mijn garagebox wemelt het bij tijden van de ooievaarsbekken met roze bloemetjes. Over het algemeen zijn het lage plantjes naast en tussen de stenen met kleine bloemen, maar een grote bos ooievaarsbekken rond het al dan niet meer gebruikte paaltje van het centraal antenne systeem leert dat ze ook flink wat hoger kunnen groeien. Na wat gegraasd te hebben op Internet wordt al snel duidelijk dat het hier waarschijnlijk gaat om de kleine ooievaarsbek (*Geranium pusillum*) of de zachte ooievaarsbek (*Geranium molle*), met mogelijk nog de bermooievaarsbek (*Geranium pyrenaicum*) als outsider. Een beetje vervelend dat de kleine ooievaarsbek (nog) niet voorkomt in de index van plantenpaspoorten van de fraaie en informatieve internetsite floravannederland.nl, omdat die andere twee er wel in staan.

Opvallende kenmerken

Het blad van de zachte en de kleine ooievaarsbek is verschillend, maar niet zoveel dat het onderscheid mij meteen duidelijk is. Bovendien heeft dezelfde plant soms al wat van elkaar verschillende bladeren. De bloemen van ‘mijn’ ooievaarsbek zijn wel erg klein. De bermooievaars-

bek valt daarom al af, want die heeft met kroonbladen van 6-10 mm duidelijk te grote bloemen. Tja, dan de bloemkleur die lila hoort te zijn. Dat zijn ze inderdaad, maar ook daar heb je verschillende tinten in, soms aan dezelfde plant.

Tijd dus om een overzicht te gebruiken van de beharing van vijf verschillende ooievaarsbekken, waaronder de drie hierboven genoemde. Herman Heskamp bezorgde ons dit in *Het Groene Blad* 2020-2. Het gaat dan expliciet om de beharing van de bladsteel en niet die van de stengel en de stelen van bloemen en vruchten. Die andere beharing is kennelijk minder onderscheidend en daarmee minder betrouwbaar.

In dit geval valt dat mee, want de beharing van de hele plant is vrijwel hetzelfde: allemaal heel korte, afstaande haartjes (maximaal 0,3 mm), die van de bladsteel dus ook. Bij de zachte ooievaarsbek zit de hele plant vol met korte en lange haartjes door elkaar heen. Daarmee is het meteen al duidelijk: bij mijn garagebox hebben we te maken met de kleine ooievaarsbek.

Volgens de literatuur zijn de vruchten behaard, de bloemen lila en de bladeren gedeeld. Dat alles klopt wel zo

ongeveer. Onderscheidend is ook dat de stempels van de bloemen wat gelijkelijk zijn, bij de zachte ooievaarsbek zijn die paars. Een al dan niet vochtige bodem maakt de zachte ooievaarsbek niet zoveel uit: 'neutraal' zoals dat zo mooi heet. De wensen van de kleine ooievaarsbek lijken daar niet zoveel van af te wijken, al spreken bronnen elkaar wel eens wat tegen. Daarover verderop meer.

Ooievaarsbek

Ooievaarsbek is een opvallende naam. Toch is hij wel logisch, zoals veel plantennamen. De vruchten van ooievaarsbekken zijn opvallend lang en lopen even opvallend spits toe, net als de snavel van een ooievaar. Wanneer je zo opvalt kom je gemakkelijk aan een (bij)naam. Zo gaat dat in alle talen. De website wilde-planten.nl is vaak zo aardig om ook wat buitenlandse namen van de plant te vermelden. Zo kom ik van de kleine ooievaarsbek te weten dat de Friese naam Lytse earrebarrebek is (u raadt het al: earrebarre is een Fries woord voor 'ooievaar' en lytse betekent 'klein'). De Engelse naam is Small-flowered Cranesbill (ook kraanvogels hebben zo'n snavel en dat small-flowered klopt ook), de Duitse naam is Kleiner Storchschnabel (een Storch is een ooievaar) en ten slotte nog de Franse naam: Géranium fluet. Dat fluet kan onder meer betekenen 'tenger', 'lang en dun' en 'piekerig'. Allemaal woorden die aardig bij de vorm van een ooievaarsnavel passen, maar kennelijk ontbrak het de Fransen op het beslissende moment aan inspiratie om aan een cigogne of een qua snavel vergelijkbare vogel te denken.

De wetenschappelijke naam van de kleine ooievaarsbek is *Geranium pusillum*. Het eerste woord komt van het Griekse geranos dat 'kraanvogel' betekent. De Engelsen bleven met hun cranesbill dus dicht bij de wetenschappelijke naam. Het *pusillum* van de soortnaam heeft meer betekenissen, maar hier zal ongetwijfeld 'klein' of 'heel klein' zijn bedoeld.

Beschrijving van de kleine ooievaarsbek

Ooievaarsbekken (*Geraniaceae*) zijn kruiden met zachte stengels. Eerder vertelde ik al dat de kleine ooievaarsbekken op één plek waren uitgegroeid tot een grote bos, anders gezegd: ze kunnen breed uitgroeien. De bladen staan verspreid of tegenover elkaar aan de stengels. Ze zijn gelobd of hand- of veervormig samengesteld en meestal wat dieper ingesneden dan de bladen van de zachte ooievaarsbek. Bij de kleine ooievaarsbek zijn de bladen onderaan tegenoverstaand, maar staan ze bovenaan verspreid. De bloemen zijn meerzijdig symmetrisch (=op meer plaatsen in twee gelijke helften te delen) en dat onderscheidt de ooievaarsbekken, waaronder ook het robertskruid (eveneens een geranium, maar met een behoorlijk afwijkend blad) van de reigersbekken (*Erodium*), waarvan de bloemen licht tweezijdig symmetrisch zijn (=maar op één plaats in gelijke helften te delen). Kleine ooievaarsbekken hebben als alle ooievaarsbekken vijf kroonbladen en vijf kelkbladen. De kroonbladen zijn 2-5 mm lang, de kleur varieert van een wat bleek blauwpaars tot paarsrood en ze zijn aan de top vrij diep ingesneden. De bloemen zijn tweeslachtig en hebben meestal 5 meeldraden (soms 3), vaak zonder helmknoppen. De stempels zijn geelachtig. Overigens bestuiven veel van de kleinere ooievaarsbekken

vooral zichzelf en zijn ze voor de bevruchting dus maar weinig afhankelijk van insecten en wind.

De deelvruchten zijn dicht behaard, maar de zaden zijn glad. Die zaden kunnen na ruim vijf jaar rust nog opkomen. De plant wordt 5-40 cm hoog en bloeit van mei tot in de herfst. Het is een éénjarige plant, een zogenaemde therofyt, zonder winterknoppen.

Waar te vinden?

De kleine ooievaarsbek komt voor in een groot deel van Europa, maar ook in Zuidwest-Azië tot aan de Himalaya. Intussen is de plant ook al ingeburgerd in Noord-Amerika, Chili en Nieuw-Zeeland. In Nederland is de plant heel algemeen en komt hij bijna evenveel voor als de zachte ooievaarsbek, maar naar het noorden toe wordt dat duidelijk minder. De plant houdt van zonnige, maar soms ook wel wat beschaduwde open plekken op niet al te droge tot vochtige, matig voedselrijke tot voedselrijke grond. Die grond kan zand zijn, maar ook leem, zavel, klei of stenig. Die grote 'range' maakt dat je de plant op heel veel plaatsen kunt tegenkomen. Op omgewerkte grond, in en om akkers, in grasvelden en droog weiland, in de duinen, onder boomspiegels, op ruigten, tussen straatstenen, op dijken, langs muren, in bermten en langs spoorwegen. Kortom: het valt niet mee om een plek te vinden waar de kleine ooievaarsbek niet kan voorkomen. Alleen in veenen en zeekleigebieden heeft de plant het wat minder naar de zin.

Eetbaarheid

Mijn gids van eetbare planten zegt dat de bladeren, bloemen en knoppen van de kleine ooievaarsbek worden gegeten. De beste verzameltijd van de bladeren is april-juni, die van de knoppen / bloemen mei-oktober. De bladeren schijnen 'pittig' te smaken en de bloemen/knoppen 'zacht'. Ze kunnen worden gebruikt als specerij in salades, soepen, groenten en eiergerechten. De bloemen kunnen dienen als decoratie voor kruidendranken, bowls en desserts, maar dus ook worden gegeten.

Tenslotte

Het viel mij op dat je voor deze plant - ook in de 'serieuze' plantkundige literatuur - regelmatig behoorlijk wisselende kwalificaties en beweringen tegenkomt voor wat betreft de door de plant geprefereerde bodem. Dat kan variëren van 'drogere grond' tot 'liefst vochtige grond' en van alles daar tussenin. De relatief geringe kieskeurigheid van de kleine ooievaarsbek wat betreft de groeiplaats zal hier meespelen, maar toch...

Ter illustratie een voorbeeld uit twee door determinerende IVN'ers veel gebruikte boeken. De door velen als toonaangevend beschouwde flora van Heukels (2020) zegt op p. 440: Op open, vochtige, voedselrijke, vaak omgewerkte grond. De binnen het IVN misschien nog wel meer gebruikte Veldgids Nederlandse flora (2012) van Henk Eggelte doet het heel kort op p. 241 met het bekende I-II-II-I-systeem: 9 R - + n. De 9 onder de I betekent dan 'zeer algemeen', de R onder de II dat het vooral een plant van ruigten is. Onder de III van de bodemkenmerken staat voor vochtigheid een 'minnetje', wat betekent dat de

plant niet van vochtige grond houdt, maar liever een droge bodem heeft. Voor voedselrijkdom staat er een plusje, wat betekent dat de plant houdt van voedselrijke grond. Tenslotte staat er voor zuurgraad van de bodem nog een n van neutraal en dat betekent dat de 'pH' voor deze plant getuige de kwalificaties 'gemiddeld, onbekend of onbelangrijk' niet heel kritisch is, dus waarschijnlijk op of niet al te ver boven of onder pH 7. Het verschil zit hem natuurlijk in het 'vochtige' van Heukels en het 'droge' van Eggelte. Zo'n groot verschil is best opvallend, want het is evident dat Eggelte tijdens het schrijven van zijn door mij zeer gewaardeerde veldgids de door mij niet minder gewaardeerde Heukels' Flora voor het grijpen had en ook vaak ter hand nam. Dat is natuurlijk zeer terecht. Maar in dit geval heeft Eggelte dus óf even niet goed opgelet óf hij was het op dit punt gewoon oneens met wat de Heukels' Flora hierover meldt. Intussen zit ik er mooi mee, maar de kleine ooievaarsbek vast niet.

In Natuurtuin Harmanahof aan de Schepersweg in Loenen hebben we dit jaar op één, nogal verborgen, plekje wat zachte ooievaarsbek gezien en geen kleine ooievaarsbek. Er staat wel een andere ooievaarsbek in de tuin en dat is, wat mij betreft, ook de mooiste. Het is de beemdooivaarsbek (*Geranium pratense*), ook wel weideooievaarsbek genoemd, dit vanwege de soortnaam *pratense*. Het Latijnse *pratensis* betekent namelijk 'in de weiden groeiend'. Overigens betekent beemd ook 'grasland', zij het dat hiermee in het bijzonder grasland wordt bedoeld dat afloopt naar een watergang.

Deze beemdooivaarsbek heeft vanaf eind juni en in juli mooie violetblauwe bloemen, wel zo'n 3 cm groot, met daarbij ook nog eens het mooiste blad dat ik tot nu toe tegenkwam. Omdat de plant een stuk groter is dan veel andere ooievaarsbekken zijn al snel ook tijdens de bloei de vruchten, de relatief grote 'ooievaarsbekken' goed te zien.

Leden administratie

Nieuwe leden

F. Bekkers
L. Tjoonk-Wolzak
M. van der Saag
H. Onstenk

Vleermuizen Brr!!

AUTEUR: HERMAN HESKAMP

De titel geeft het al een beetje aan. Op vrijdag 29 april hadden we (IVN Eerbeek e.o.) een vleermuis-excursie in Brummen gepland, maar het weer liet het een beetje afweten.

Rond 21.00 uur hadden zich 15 personen verzameld bij het station van Brummen om vleermuizen te spotten. Wij, Chris en Herman, voelden de koude wind al aantrekken en toen de zon achter de horizon verdwenen was, zakte de temperatuur onder de tien graden Celsius. Bepaald niet ideaal voor een vleermuizenwandeling.

Na uitleg over het leven van de vleermuis, liepen we het Tolzichtpad op en warempel de eerste vleermuis diende zich al aan. We hadden vier extra batdetectors over de groep verdeeld en de geluiden van de overvliegende dwergvleermuizen werden goed beluisterd. Zou het dan toch nog goedkomen.....? Onze ervaring leert ons dat vleermuizen erg gevoelig zijn voor kou en dat alleen de dwergvleermuizen bikkels zijn.

Helaas, dat was deze avond ook het geval. Op de dwergvleermuizen na hebben we geen andere vleermuizen, duidelijk, gehoord. Regelmatig stonden we stil om toch maar iets te kunnen horen op onze batdetectoren, maar het mocht niet baten. Onze gasten begonnen al over warme chocomelk en een borrel te praten. Dat geeft wel aan hoe koud het was.

Om kwart voor elf hadden we het wel gezien. Bij een temperatuur van 7 graden en een koude windkracht 3 uit het noorden, sloten we de wandeling af. Na de onvermijdelijke collectebus gingen we in de warme auto weer op weg naar Eerbeek. Enkele euro's rijker maar een illusie armer.

Ouwe kost(baarheden)

De Hindenberg en de Hindeberg

AUTEUR: BERT VAN DER SAAG

Toen ik zo'n 40 jaar geleden begon met het trainen voor de marathon werden mijn loopafstanden groter. Zo liep ik voor het eerst via het 'Blotekontenpad' naar de Schaapsallee. Hier ging ik linksaf richting Laag-Soeren. Er liep nog een fietspad naast de weg. Het was op dat moment koud en er lag wat sneeuw en ik vond het ver! Na enig dalen ging het weer de heuvel op en hier zag ik links een grote hoeveelheid rododendronstruiken met er vlak achter een huisje.

Bijzonderheidje:

U zult wel direct zeggen, welke rododendron was dat dan? Er schijnen 600 tot 1000 soorten te zijn. Gelukkig wist ik toen nog niet dat ik later de IVN-cursus zou gaan doen. Ik wist alleen dat ze zo heten. Hij behoort tot de heidefamilie. Het zijn kleine struiken die soms uitgroeien tot hele bomen. Die wij in het wild zien is meestal de Pontische rododendron. Hij heeft mooie bloemen en is daardoor nogal geliefd. Als hij een jaar of 12 is, gaat hij voor het eerst bloeien. In mei en juni. De nectar ervan is giftig en kan behoorlijk schadelijke gevolgen hebben. Bijen, hommels en anderen insecten bestuiven ze graag.

Op dat moment had ik nog niet het vermogen alles goed in me op te nemen. Ik was te druk met de afstand. Later ben ik er veel vaker langs gekomen, via alle kanten. Ook de heuvel erachter, de Hindenberg, 58 meter hoog, heb ik menigmaal beklommen. Dat blijft een opgave want het loopt er steil omhoog en er is volop mul zand. Bovenaan gekomen echter had je een mooi uitzicht over de gehele omgeving tot aan Zutphen toe.

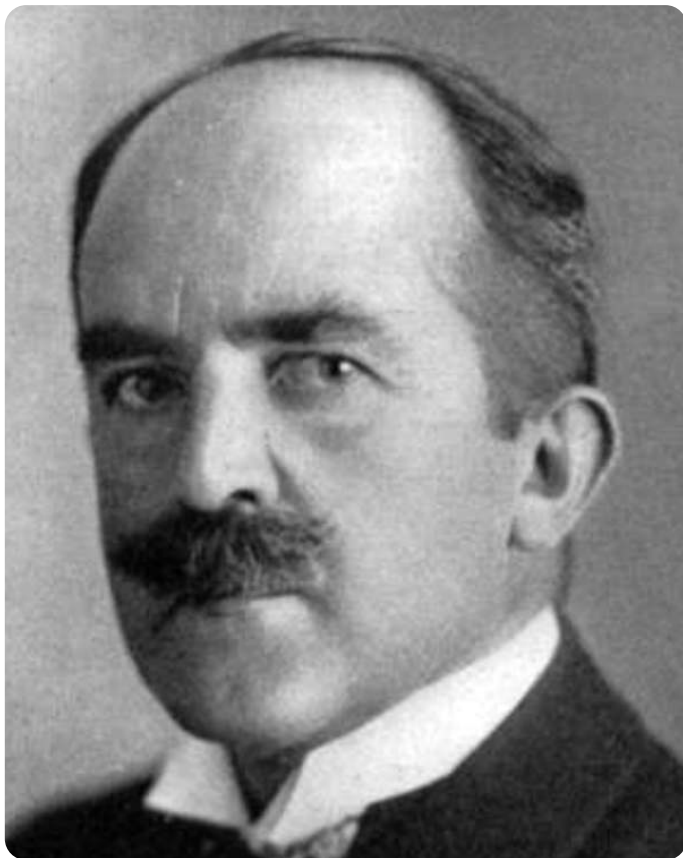
Foto Hindenberg

De Hindeberg en zijn bewoners

Het huis 'de Hindeberg' van de familie Roozeveld van der Ven stond voor de heuvel 'de Hindenberg'. De familie had bovenop de heuvel een houten bank op een stenen fundament geplaatst. Van hieraf had je dat prachtige uitzicht tot aan Zutphen. Opa en oma zaten er regelmatig te genieten. Nu is het uitzicht verdwenen want bomen groeien door en heuvels niet.

Frederik Frans Roozeveld van der Ven (Foto 4) werd geboren op 25 maart 1877 in Tjitjalengka op Java en overleed op 9 oktober 1960. Hij trouwde in 1913 met Geertruid Henriette ter Kuile. Geertruid werd op 5 juni 1888 in Almelo geboren en zij overleed op 18 december 1971. Beiden zijn in Laag-Soeren overleden en over het gebied uitgestrooid, evenals twee van hun zonen Adriaan en Henk. Later werden ook nog Nettie, de vrouw van Ad en Henny, de 2e vrouw van Maut, een andere zoon, hier uitgestrooid. Dit allemaal op dezelfde plek dicht in de buurt van het huis.

Frederik Frans Roozeveld van der Ven

Frederik en Geertruid kregen vier zonen.

- Adriaan Frederik - Ad - (1914-2002) geboren te Den Haag en overleden in Tilburg. Hij was getrouwd met Antoinette Alida Latenstein, een verpleegkundige uit Zaandam. Zij overleed in Tilburg. Zij kregen twee dochters, Irene en Agnes.

- Jan Frederik - Jan - (1915 - 2004) Geboren te Den Haag en overleden in Delden. Hij was getrouwd met Johanna Maria Voeten (Zus), een onderwijzeres uit Tarakan (Indonesië). Zij overleed in Hengelo (Ov.). Zij kregen zoon Frits en dochters Marij, Trui en Frederike.

- Maurits Karel Johan Justus - 'Maut' - (1917 - 2006) geboren te Den Haag en overleden in Waalre. Hij was getrouwd met Elvira Winner uit Soerabaya. Zij overleed op 44-jarige leeftijd in Eindhoven. Ze kregen vier kinderen, Anja, Marriëtte, Josine en Victor. Later is Maut nog hertrouwd met Henny Enzerink.

- Hendrik - Henk - (1927-2002) Geboren te Velp en overleden in Lage Mierde.

Frederik Frans was luitenant ter zee der 1e klasse. Zijn opleiding deed hij in Den Haag. Op 6 oktober 1915 werd hij door ziekte op non-actief gesteld. En op 1 mei 1916 ging hij met eervol ontslag. In 1915 ging hij al naar Laag-Soeren voor revalidatie. Tijdens zijn verblijf daar, zag hij de Hindenberg. De grond kwam te koop. In afwachting van de koop verbleven de Roozevelts van der Ven in Hotel 'Horsting' aan de Badhuislaan, vlak bij het kanaal. Frederik en Geertruid kochten op 13 april 1916 ruim 40

hectare grond even buiten Laag-Soeren en bouwden er een eenvoudig vakantiehuisje op. Zij woonden nog in Den Haag, waar ook nog Maut werd geboren. In 1918 verhuisden ze definitief naar Velp.

Frederik Frans bekleedde daar allerlei functies. In 1930 werd hij burgemeester van Maurik en vervolgens in 1931 van Geldermalsen. Dit bleef hij tot 1941 en daarna ging hij weer naar Velp en de Hindeberg. Geleidelijk aan werd er een ruime woning gebouwd. Maar zonder veel voorzieningen. De familie kwam regelmatig naar hun buitenverblijf. In de zomer verbleven ze vaak op de Hindeberg, maar in de winter was het er koud en bleven ze in Velp. In het begin was het echt een zomerhuisje, maar door allerlei verbouwingen vanaf 1919, verscheen er een mooie woning.

Toen de oorlog begon waren de jongens net in de twintig

Hindeberghuisje 1929

en Henk, de jongste, was 13 jaar oud. Op de Hindeberg voelden zij zich behoorlijk veilig.

Bijzonderheidje:

Het verzet in Dieren en omgeving begon al in de winter van 1940/41 door dominee Gerrit Plantagie. Hij vroeg de gebroeders Ben en Jurriën, 'Jut', Reinders uit Dieren om te helpen. De kerk aan de Zutphensestraatweg was een verzetshaard. Er waren daar wapens en een radiozender verstoep. Ook was het een schuilplaats voor doortrekkende onderduikers. De groep heette al snel de Plantagie-Reinders groep. (Foto 6)

Bertus Timmerman, politieagent in Laag-Soeren en Spankeren, zat ook in het verzet en had veel contact met Gradus 'Pa' Peters, de jachtopziener. Hij wist enorm goed de weg en had, zowel in huis als in de omgeving, onderduikers verstoep, waaronder een Duitse deserteur.

De LKP (landelijke knokploeg) van 'Pa' Peters en de gebroeders Reinders hadden op de Hindeberg een opslagplaats voor munitie en wapens, afkomstig van droppings. Er tegenover, op het Schaddeveld in de buurt van camping 'de Jutberg', was een

Schaddeveld in de buurt van camping 'de Jutberg', was een schuilhut van het verzet. De LKP van Dieren had banden met Eerbeek. Vanuit de Hindeberg was het door de bossen gemakkelijk om camping 'Coldenhove' te bereiken. Hier was de groep van Cor Wolzak actief. In de huisjes op de camping werden regelmatig bijeenkomsten gehouden.

Ben en Jut Reinders. Bosbaas Pa Peters, Verzet Laag Soeren

De oorlog

Tijdens de laatste oorlogswinter was de familie voor het eerst gezamenlijk op de Hindeberg. Aan het begin van de oorlog studeerden Ad en Jan werktuigbouwkunde aan de Technische Hoogeschool in Delft. Ze studeerden in '42 af en gingen allebei bij Fokker werken. Maut had werktuigbouwkunde in Den Bosch gedaan en was al klaar. Hij werkte bij de Staatsmijnen in Limburg. Door de oorlog werd de situatie echter steeds benauwder en in september 1944 trokken de twee oudsten naar de Hindeberg. Op die manier wilden zij voorkomen naar Duitsland te worden gestuurd. Maut had minder last door zijn werk bij de kolnmijnen. Voor noodgevallen groeven zij een klein hol. Maar eind '44 werd begonnen aan een groter hol. Op 1 januari wilde Ad terug naar Amsterdam. Hij vergat dat het daar erg slecht was. Zijn moeder gaf hem wat brood mee, ingepakt in overblijfselen van een landkaart. Hij werd aangehouden en gezien als een spion. Hij ging direct naar Kamp Amersfoort en snel daarna op de trein naar Duitsland. Bij Kootwijk wist Ad echter te ontsnappen door uit de trein te springen. Hij was ernstig verzwakt en kon nauwelijks de helling van het spoor opkomen, maar wist toch thuis te komen. Op 7 februari was hij daar weer en toen was ook de grote hut klaar. Hierin zaten Jan, Maut, de hoofdonderwijzer van de Jan Ligthartschool ('t Schaddeveld), de heer R.H.J. Bennink en een Amerikaanse piloot. Ad ging in het kleine hol. Toen de geallieerden in augustus 1944 de Nederlandse grens bij Limburg naderden werd het ook Maut te heet onder de voeten en trok ook hij naar de Hindeberg. Op 25 maart waren zowel opa als Maut jarig. De Duitsers kwamen en bijna ging alles fout.

Toen eindelijk de geallieerden over de Schaapsallee kwamen, stonden ze langs de weg. De piloot sprong op een jeep en van hem is nooit meer iets vernomen. Maar eindelijk waren ze vrij.

Onderduikhut Schaapsallee

Bijzonderheidje:

Roelof Harmen Jan Bennink (verzetsheld?) werd op 30-11-1910 in Zelhem geboren op een boerderij. Hij voelde weinig voor het boerenleven en ging naar de kweekschool. (Bijzonder is nog dat Roelof op 9-jarige leeftijd een urn vond aan de rand van Zelhem, aan de Hengelose kant. De urn was volgens oudheidkundigen uit het begin van onze jaartelling.) Roelof trouwde op 13-02-1937 met Annie Berkelder (1912) uit Brummen. Zij kregen een zoon en een dochter. Na enige omzwervingen werd hij hoofdonderwijzer aan de Jan Ligthartschool in Laag-Soeren. Aan het eind van de oorlog ging er een kar met allerlei persoonsbewijzen vanuit De Steeg naar Apeldoorn. De verzetsgroep van de Gebr. Reinders en Pa Peters overviel deze aan het kanaal. De opzet slaagde, de bestuurder werd in leven gelaten en de persoonsbewijzen werden naar het kerkhof in Hall gebracht. Hier zouden ze worden verbrand. Dat ging nog niet zo gemakkelijk aangezien de bewijzen strak op elkaar zaten en moeilijk vlam wilden vatten. Met enige moeite lukte het toch en het verzet had weer een gevoelige tik uitgedeeld. Ze hadden een grote dienst bewezen aan de Gemeente Rheden. Er volgden enkele strafmaatregelen en ook Roelof werd beticht van medeplichtigheid. De Duitsers kwamen bij zijn woning, hij zag ze, en vluchtte de tuin door en het bos in. Hij moest onderduiken en kwam zo in het hol op de Hindeberg terecht. Zijn vrouw, die nu alleen voor de kinderen moest zorgen, zocht hem soms 's avonds op in het hol. Zelf heeft Roelof altijd ontkend iets met de overval te maken te hebben gehad. Na de bevrijding nam hij ontslag bij de school. Hij trok naar Arnhem, werd hier hoofd van een school en ging in Nijmegen pedagogiek studeren. Na deze studie werd hij docent in Maastricht aan het Conservatorium. Hij overleed in 2003.

Het was niet altijd slecht in het hol, want oma schrijft op 15 mei 1944 Frits een brief waarin staat: Gisteren hadden de jongens meisjesvisite in het hol, waar Jan pannenkoeken had gebakken, ze hebben uitbundige pret gehad. Morgenavond wordt het herhaald met Tommies erbij en vanavond krijgen ze de BS (Binnenlandse Strijdkrachten) op bezoek.

Maut en Jan zaten bij de BS. Er bestaat een document met de volgende tekst:

Dieren, 30 juli 1945: De ondergetekende plaatselijke commandant B.S. verklaart dat de heer M.K.J.J. Roozeveld van der Ven, geboren 25 maart 1917 en wonende te Laag-Soeren, Schaapsallee nr. 2 (P.B.H40/022851) van de oprichting af lid der B.S. is geweest tot 15 juni 1945. Hij heeft zoowel vóór als tijdens en na de bevrijding uitstekend werk gedaan en is politiek volkomen betrouwbaar.

De Plaatselijke Commandant B.S.C. de Reus

Met een stempel: Nederlandse Binnenlandse Strijdkrachten Arnhem Veluwe

Henk

Na de oorlog bleef Henk met oma op de Hindeberg wonen. En vanaf 1971, toen zijn moeder overleed, dus alleen. Hij was autistisch, kon niet zo goed tegen andere mensen. Autorijden kon hij wel, maar deed dat liever niet. In zijn huis had hij geen licht en op een gegeven moment geen water en toilet. Water ving hij op van de dakgoot en als het nodig was, ging hij naar de Soerense beek. Er waren wel drie pompen, maar die had hij laten bevriezen. Hij leefde als een kluizenaar. Hij kwam wel in het dorp, maar voelde er zich niet echt thuis.

Op een avond werd Henk overvallen door criminelen. Die wisten wat ze deden en hadden al geruime tijd de boel in de gaten gehouden. Toen sloegen ze toe. Henk die daar echt niet op verdacht was, werd overvallen.

Antiek, sieraden, geld en kostbare spullen werden op een aanhangwagen geladen en meegenomen. Henk bleef ontredderd achter. Boswachter Bloem echter, die ook aan de Schaapsallee woonde, had een onrustig gevoel. Hij zag de wagen een aantal malen langsrijden en belde de politie. De boeven waren op de Burg. Bloemersweg, waar ze van twee kanten werden ingesloten. De heren zaten rustig aan de kant van de weg de buit te verdelen.

Wijgert van den Born, de oud-boswachter, bekommerde zich om Henk. Hij zocht hem regelmatig op, hielp hem en deed wel boodschappen voor hem.

In 1996 kreeg Henk een TIA en werd opgenomen in het Rijnstate ziekenhuis. Hier werd geconstateerd dat hij niet meer naar huis kon. Hij was ook vervuild en ondervoed.

Het geluk was met hem, hij ging naar een bejaardenhuis in Lage Mierde, waar familie van hem woonde. Hier voelde hij zich volledig op zijn gemak. Hij deed allerlei klusjes en zijn medebewoners waren gek op hem. Hij overleed hier in 2002. Toen Henk voorgoed wegging, waren de broers te oud en de overige familie woonde te ver weg en had geen behoefte om het landgoed te kopen. Wijgert van den Born had al een oogje op het huis en toen het in 1996 te koop kwam, was hij er als de kippen bij. Hij kocht 1,5 hectare grond en de rest van de grond ging naar Natuurmonumenten. Een mooie oplossing.

Van den Born

Wijgert van den Born kwam uit Huizen. Vader Jacob en moeder Evertje hadden vier kinderen. Hij was het derde kind en de tweede zoon. Na de dood van Willem Koestapel, de eerste schaapherder (lees HGB nr. 1 2018) in Loenen, nam Wijgert het van hem over. Hij woonde op Steilhul, maar kwam er al snel achter dat je als schaapherder het zout in de pap niet verdiende.

Hij trouwde met Truus Rozenboom en samen kregen ze vier kinderen. Jaap, Erika, Everdien en Ivar. Wijgert werd al snel boswachter bij Natuurmonumenten en het echtpaar betrok daarna het boswachtershuis in buurtschap Imbosch (gemeente Roosendaal). Hij werkte nog echt in het bos en niet, zoals tegenwoordig, aan een bureau op de computer.

Toen Wijgert in de Hindeberg kwam te wonen, moest er het nodige opgeknapt worden. Zo was er geen stroom en water. Wijgert groef een sleuf naar de HAL huisjes, waar hij aansluiting kon krijgen op het net. Het leek allemaal in orde, tot er een controleur kwam. Deze zei, je denkt toch niet dat je met zo'n draadje je hele huis en alles er omheen van stroom kunt voorzien? Er moest een betere kabel komen. Dus dat werd opnieuw graven en aanpassen. Gelukkig heeft Wijgert de kabel nog beter kunnen verkopen dan de prijs waarvoor hij hem had aangeschaft. Wijgert woont nu alweer jaren met enorm veel plezier op een echt schitterende plek.

Zoon Jaap woont in het prachtige boerderijtje op de Loernermark (lees HGB nr. 4 2019).

Jongste zoon Ivar woont met zijn vrouw Julia en hun twee kinderen bij Wijgert op de bovenverdieping. Ivar heeft sinds november 2020 een eigen bedrijf 'Van den Born Bosbouw – Techniek – Handelonderneming'.

Zijn vrouw Julia heeft een bedrijf voor Coaching en Inspiratie met paarden. Zij geeft aan volwassenen en kinderen cursussen om te ontspannen met behulp van paarden. Ik ben een aantal malen op deze prachtige plek wezen praten en als je daar dan zit, heb je pas in de gaten hoe heerlijk het is. Rust en pracht natuur. Het was weer een plezier om dit verhaal te kunnen schrijven.

Bronnen:

Gesprekken met de familie Roozeveld van der Ven, van wie ik ook foto's mocht gebruiken.

Gesprekken met Wijgert en Jaap van den Born.

Gesprekken en mail contact met Roel J Bennink, evenals foto's.

Boek: 'Oorlog aan de Velwezoo' van Wencel Maresch

Handen uit de mouwen voor de natuur

AUTEUR: LAMBERT KOUWENBERG

Interview met Ingrid van Eijk

Ingrid woont in Warnsveld en is dus een 'buitenlid' van IVN Eerbeek. Ik bezoek haar op een heel zonnige dag in juni in haar huis gelegen aan een pleintje in een jaren 70-wijk van Warnsveld. Terwijl ik de kamer en het tuintje rondkijk maakt Ingrid koffie. De woonkamer staat vol met diverse exemplaren van houten scheepsmodellen. Een exemplaar in aanbouw, lag zo-even nog op de tafel maar is vanwege het interview even terzijde gelegd. Het is een grote hobby van Ingrid die wellicht gerelateerd is aan het gebied aan het IJsselmeer waar ze is opgegroeid en het feit dat haar opa een zeeman was (in de oorlog gesneveld als kok op het koopvaardijship Saturnus van de KNSM, aan de oostkust van Canada). Zeker is dat Ingrid veel geduld kan opbrengen voor het precisiewerk dat vereist is voor de secure bewerking van alle onderdelen van de imposante bouwpakketten.

Werk en gezin

Ingrid woont inmiddels 22 jaar alleen in dit huis in Warnsveld. Daarvoor woonde ze bijna 40 jaar in Zutphen. Ingrid is geboren in Etersheim, een piepklein dorpje in de toenmalige gemeente Oosthuizen. Haar vroege jeugd en 'lagereschooltijd' heeft ze doorgebracht aan de boorden van het IJsselmeer als oudste van drie kinderen. Ze ging toen wel eens vissen maar had voor het overige nog niet zoveel interesse voor de natuur. Op school was ze ook niet echt het leertype; ze hield meer van in beweging zijn, gymnastiek, sport. In Zutphen ging ze naar het Voortgezet Onderwijs. Dat was toen de Mulo. Ze volgde de handelskant en behaalde daarbij dan ook het Middenstandsdiploma. Na de Mulo ging ze werken bij het Kadaster en volgde daar een paar interne cursussen. Vervolgens werkte ze bij een notariskantoor toen ze in 1972 trouwde. Ze kreeg samen met haar man twee zoons die inmiddels qua leeftijd al naar de 50 jaar gaan. Ze wonen beiden in Warnsveld.

Toen de kinderen wat ouder waren ging Ingrid weer werken, voornamelijk in de schoonmaak. Zo werkte ze een jaar of tien op het politiebureau en via een herintrederscursus ook bij een notariskantoor. Op notariaatsgebied heeft ze ook een paar cursussen gevolgd die haar werk bij de notaris ondersteunden. Tot aan haar pensioen, inmiddels al weer een hele tijd geleden, werkte ze bij notaris Tromp in Zutphen als administratief medewerker.

IVN

Ingrid kwam voor het eerst in contact met het IVN door Chris Holtslag die zij tegenkwam bij het ABK-huis in Hall.

Ingrid verrichtte hier zo'n 13 jaar geleden wat werkzaamheden en Chris was bij het NIVON onderhoudsmedewerker en IVN-er. De interesse voor de natuur en dan met name voor de praktische werkzaamheden in die natuur, werd door Chris aangewakkerd. Dit had tot gevolg dat Ingrid onder de paraplu van IVN, Natuurmonumenten (Huis Voorstonden) en ook Het Gelders Landschap, allerlei werkzaamheden ging verrichten waarbij ze haar handen kon gebruiken. Ze schrok niet terug voor tamelijk zware lichamelijke arbeid als schoffelen, graven, snoeien, bramen trekken enz. Zo werd ze ook lid van de VENEL groep en is dat nog steeds met veel plezier. Ingrid is even betrokken geweest bij het opschonen van de Gravinnenbeek maar dit werk werd haar te zwaar in combinatie met andere werkzaamheden. Ze is nog wel lid van de groep die het wilgen knotten op zich genomen heeft. Ze houdt van het grove werk. Behalve voor VENEL (eenmaal per een of twee weken in het najaar en de winter) is ze voor Natuurmonumenten ook elke maandagochtend bezig bij Huis Voorstonden.

De natuur

Ingrid is zich dus pas op wat latere leeftijd, rond haar 60e, echt voor de natuur gaan interesseren waarbij ze geen onderscheid maakt tussen flora, fauna, enz.; ze vindt

“alles wel mooi”. Wanneer we hierover doorpraten herinnert Ingrid zich toch ook wel dat ze vroeger biologie al wel een leuk vak vond. Haar eigen tuin onderhoudt ze wel maar ze hoeft daar niet veel aan te doen, want zeg nou eerlijk: ook wilde planten (onkruid?) kunnen heel leuk zijn. En fotogeniek! Foto's maken is eigenlijk ook een hobby van Ingrid. Dat doet ze op de vakanties veel natuurlijk, maar ook als ze met excursies meeloopt.

De ruige, desolate ongereptheid van Engeland en met name Schotland spreekt haar wat de vakantiebestemmingen betreft het meest aan. Ze is in totaal 17 keer “naar de overkant geweest”. Vooral de Shetlands, Skye, en Loch Lomond in Schotland zijn fantastische omgevingen. Evenals de uitgestrekte ‘forests’ van Engeland. Ook andere, enigszins vergelijkbare vakantieelanden spreken haar aan. Ingrid gaat voor die vakanties echter niet (meer) ver weg omdat ze het vliegen afgezworen heeft. Ze doet nu alleen nog wandelvakanties zonder vliegtuig en met slechts een klein groepje dat in een klein busje voor zeven of acht personen past (Meander reizen).

Voor vakanties in Nederland denkt ze onder meer aan Ameland en ook haar geboortestreek de omgeving van Hoorn. Dan blijkt dat de aantrekkingskracht van het water toch ook niet aan haar voorbij is gegaan. Ze vindt de zee-kust aantrekkelijk maar heeft in het verleden ook veel plezier beleefd aan het vissen in het Groene Kanaal bij Warnsveld (Warken). Momenteel is ze geen lid meer van een visclub. “Het water in het Groene Kanaal is te schoon geworden voor de brasem en nu vang je er bijna niets meer”.

Favoriete plekken

In het werkgebied van IVN Eerbeek is het met name de Loenermark, waar je de ‘keiroute’ kunt lopen, die haar zeer kan bekoren evenals de omgeving van Huis te Eerbeek met het Webersbos en de bossen van de Gravinnebeek en het Kersten's molentje. Naast haar noeste handwerk voor IVN Eerbeek en haar functie in het bestuur, wandelt Ingrid ook regelmatig mee met excursies. In de zin van meedoen met activiteiten heeft ze ook contact met IVN Zutphen. Zo heeft ze laatst via een fietstocht Landgoed De Pol en slot Nijenbeek ‘ontdekt’. En Ingrid loopt ook wel eens mee met excursies op de Gorsselse Heide.

Zorgen

Het is inmiddels zes jaar geleden dat Ingrid officieel lid werd van IVN afdeling Eerbeek nadat ze dus al vele jaren werk verricht had voor IVN. Drie jaar geleden is ze bestuurslid geworden van de afdeling, toen zij daarvoor gevraagd werd. Ingrid is heel positief over de mensen die haar collega's zijn bij de afdeling en over de activiteiten die zij samen organiseren. Ze geeft aan zeker voor een volgende termijn als bestuurslid beschikbaar te zijn. Maar ook Ingrid is terecht bang voor de toekomst van onze IVN afdeling die immers nauwelijks of geen jonge aanwas kent. Terwijl in de coronatijd toch veel mensen (wellicht noodgedwongen) deelnamen aan IVN activiteiten heeft dat weinig nieuwe leden opgeleverd. Inmiddels gaat men weer massaal met vakantie naar het buitenland en lijken de milieu- en coronazorgen weer op de achtergrond geraakt.

Hoewel Ingrid me in het algemeen een redelijk nuchter persoon lijkt te zijn, is ze wel degelijk betrokken bij alle problemen van de huidige tijd. Ze heeft te doen met alle boeren die veel zorgen hebben om hun bestaan, maar anderzijds ligt het behoud van de natuur haar ook na aan het hart. Ze maakt zich vooral zorgen over de opwarming van de aarde door de overmatige bomenkap in de oerwouden, over de grote hoeveelheden plastic-afval en over het

ongebreidelde verbruik van energie door alle elektronische apparaten die we gebruiken. En ook al is het op bescheiden wijze probeert Ingrid toch haar steentje bij te dragen voor een gezondere leefomgeving.

In elk geval is Ingrid met haar rol als bestuurslid en haar diverse praktische werkzaamheden bij de werkgroep VENEL, goed bezig voor onze IVN afdeling!

Naam: Ingrid van Eijk - Kool

Woonplaats: Warnsveld, De Gaikhorst 149

Geboren: 21 juni 1948 (74 jaar)

Geboorteplaats: Etersheim, gem. Oosthuizen (NH)
- nu gemeente Zeevang

Basisschool te: Hoorn

Voortgezet onderwijs: Mulo, handelskant met middenstandsdiploma

Beroepsonderwijs: 1 jaar notariaatsopleiding en steno, typen en Kadastercursussen
IVN-jaarcursus "Natuur door de seizoenen heen",
Seizoen 2016-17 Thema's: bossen, paddenstoelen, landschapsvorming, vogels, vlinders, water en waterdieren.

Burgerlijke stand: Weduwe (echtgenoot is 29 jaar geleden overleden)

Gezin: Twee zoons (Niels en Eelco) en twee (eigen) kleinkinderen

Hobby's: Lezen, boten bouwen, wandelen, fietsen, klaverjassen en vakantie-reizen

IVN lid sinds: 2017 en sinds 3 jaar bestuurslid van IVN Eerbeek e.o.

Roodborsttapuit

AUTEUR: LAMBERT KOUWENBERG
FOTO'S: MARIJKE KEMPS

Koster met een zwart keeltje

In de maand juni ga ik altijd een aantal keren de hei op om als de duisternis zijn intrede doet, op zoek te gaan naar de mysterieuze nachtzwaluw. Deze bijzondere vogel te horen en nog beter, te zien, is het verlangen van elke vogelaar. Kort na zonsondergang kun je een soms minutenlang aanhoudend gesnor (de zang) horen af en toe gevolgd door het geluid van de klappende vleugels, waarvoor je graag even in het donker stil wil staan. Maar voordat het donker wordt kun je in dezelfde omgeving ook genieten van een andere typische heidevogel: de roodborsttapuit.

Robotap

Roodborsttapuiten, door vogelaars ook wel kortweg 'robotaps' genoemd, zijn de vogels van het open tot half-open, vaak droge terrein met verspreide struiken (geen bomen) en een goed ontwikkelde lage vegetatie zoals heide en hoog opschietende kruiden. Je kunt hem in de duinen tegenkomen maar het meest talrijk is hij op de hoge zandgronden van Drenthe, de Veluwe, Noord-Brabant en Noord- en Midden-Limburg. Bij veel wandelingen door de heidegebieden in onze omgeving kun je hem dus aantreffen.

En eindelijk ook eens een positief verhaal: Het gaat relatief goed met de roodborsttapuit! Vanaf de jaren zeventig van de vorige eeuw was er een snelle achteruitgang met het diepste dal omstreeks 1990. Vanaf dat moment herstelden de aantallen zich wonderwel en namen van 1990 tot 2015 zelfs zevenvoudig toe! Als bewoner van randsituaties heeft de robotap mogelijk geprofiteerd van extensiever bermbeheer: later en met grotere intervallen maaien,

minder herbicidengebruik. Beekherstel, natuurontwikkeling en andere (heide-)herstelprojecten zorgden voor ruigtestroken. In natuurgebieden was vooral het terugdringen van bosopslag in het voordeel van de soort. De vele zachte winters sinds 1997 hebben ook in gunstige zin bijgedragen aan een verlenging van het broedseizoen met vaak drie broedsels als norm. Bij tellingen tussen 2018 en 2020 kwam men tot 18.000 - 22.000 broedparen.

Zomervogel

De roodborsttapuit kan een echte zomervogel genoemd worden. Het is een trekvogel die overwintert in Frankrijk, op het Iberisch Schiereiland, in Marokko en Algerije. Hij vertrekt doorgaans pas in oktober naar deze streken om in maart al weer terug te keren naar ons land. Er zijn zelfs kleine aantallen die in Nederland overwinteren. Ook daarbij zien we een toename. Bijna heel Europa, met uitzondering van de Scandinavische landen, kan als zijn broedgebied gezien worden. De kolonisatie van de Zuid-Noorse kust vanaf de jaren zeventig wijst zelfs op enige noordwaartse uitbreiding.

Uiterlijk

De mannetjes roodborsttapuit zijn heel goed herkenbaar met hun zwarte kop, witte halszijden en hun feloranje borst. Ze zijn daarmee eigenlijk ook niet te verwarren met andere soorten. Dat is met de vrouwtjes en ook de jonge roodborsttapuiten wel anders. De vrouwtjes hebben een grijsbruine kop en mantel en de oranje borstkleur is bij vrouwtjes minder fel dan bij mannetjes. Onvolwassen vogels zijn bruin van kleur met een soort donkerbruin schubbenpatroon. Vrouwtjes en jonge roodborsttapuiten lijken dan op een andere vogel van de hei: het paapje. Het paapje is een Rode Lijstsoort die vrijwel alleen nog in

Drenthe en heel soms elders voorkomt. Het verschil zit hem dan in de opvallend brede en lichte wenkbrauwstreep op de kop van het paapje die bij de roodborsttapuit ontbreekt en de staart die bij de roodborsttapuit geheel donker is (bij het paapje alleen een brede zwarte eindband).

What's in a name

Anders dan de nachtzwaluw die in het donker actief wordt, jaagt de roodborsttapuit alleen overdag. Vanaf een uitkijkpost in het territorium wordt het grootste deel van het uit insecten en ander klein gedierte bestaande voedsel opgespoord. Uitvallend vanaf een paaltje, een draad of de toppen van struiken worden de prooien aan de haak geslagen. De toppen van lage boompjes en struiken zijn zowel uitkijk- als zangpost. Bijnamen als mastvogeltje en 'schon poalveugelke' verwijzen vooral naar de voorkeur voor deze zangplekken.

De zang bestaat uit korte, haastige strofen van enkele snelle metaalachtige fluittoontjes en ratels. De alarmroep is een hoog stijgend piepje gevolgd door een herhaald of ratelend trillertje. Het geheel doet denken aan tegen elkaar ketsende kiezelsteentjes. Zijn Engelse naam 'stonechat' verwijst hiernaar.

En als we het dan toch over namen hebben: de wetenschappelijke naam *Saxicola torquata* (ssp *rubicola*) betekent: rotsbewoner met halsketen. De naam (roodborst)tapuit is vermoedelijk ontstaan uit het herhaaldelijk bukken zonder aanwijsbare reden, dat dan de associatie met tappen heeft opgeroepen. De Spanjaarden noemen de vogel vanwege het overbodig bukken *sacristán* (koster). In verschillende streektaalen heet de vogel 'zwartkeeltje' vanwege zijn uiterlijk of 'vennemuske' vanwege de omgeving waar hij zich ophoudt.

Leefwijze

De roodborsttapuit behoorde vroeger tot de familie van de lijsters (Turdidae) maar wordt volgens recente inzichten ingedeeld bij de familie van de Muscicapidae (de vliegenvangers). Zijn voedsel bestaat dan ook voornamelijk uit insecten zoals langpootmuggen maar ook wormen, rupsen, vlinders, spinnen, slakken, zaden en bessen. Zaden en bessen gaan ze pas eten als ze volwassen zijn. Jonge vogels houden het bij insecten.

Dat is zeker het geval als ze nog in het nest vertoeven, de eerste twee weken, en nog niet uitgevlogen zijn. Maar ook na het uitvliegen worden de jongen nog zo'n 8 tot 14 dagen gevoed door de ouders. Je hoort en ziet ze dan vaak bedelen. Daarop vliegen pa en ma af en aan om hen van vooral insecten te voorzien. De roodborsttapuiten broeden vanaf maart en hebben daarna steeds vaker drie legsels per seizoen van meestal 4-6 eieren. De broedtijd duurt 14-15 dagen. De roodborsttapuit is een bodembroeder die zijn nest dus op de grond of daar vlak boven bouwt, goed verscholen in een dichte vegetatie tussen de heidestruikjes.

Voorspoed?

Dat het de laatste jaren behoorlijk goed gaat met de roodborsttapuit kunnen we in onze omgeving goed merken op de vele open heideterreinen. De inkrimping van het broedgebied van de roodborsttapuit is landelijk beperkt gebleven tot het agrarisch gebied waar 'overhoekjes' verdwenen, sloten, greppels en akkerranden gespoten of gebrand werden en waar het landschap verarmde door - zwaar bemeste- maisakkers en graslanden. Daartegenover staat de natuurontwikkeling waarbij in natuurgebieden het aantal bomen wordt teruggedrongen en begrazing werd geïntroduceerd, allemaal in het voordeel van de roodborsttapuit.

Van maart tot oktober, met het hoogtepunt in april en mei, kun je nu weer volop genieten van het geluid dat uit het 'zwartkeeltje' komt en als je wat extra let op de toppen van struiken en kleine boompjes kun je hem, en haar, vaak ook nog heel prominent zien!

Bronnen:

- *Sovon Vogelatlas*
- *Vogelbescherming*
- *Diverse vogelboeken en publicaties*

Excursie Harmanahof

AUTEUR: HILDA STOLTENBORG

Op een mooie, zonnige junidag was er een excursie over inheemse planten naar en in de Harmanahof in Loenen. Er werd gestart bij de dorpskerk van Loenen. Om de diversiteit van de plantenwereld hier te benadrukken werden zowel de bermen, de tuin als de akkers bekeken.

Op weg naar de Harmanahof keken we naar bermenplanten als dovenetel en brandnetel, weegbree, zuring, raket, akkerkool e.d. Bij het gedeelte waar ook struiken en bomen staan en planten die meer van schaduw houden troffen we o.a. salomonszegel, nagelkruid, look-zonder-look en ook kraailook aan. Kraailook is een slank plantje dat op bieslook lijkt, een spits hoedje heeft waar een mooi bloempje/zaadje uitkomt. Bij de look-zonder-look werd nog even ingegaan op hauwen en hauwtjes. Hauwen zijn minstens driemaal zo lang als breed, terwijl de hauwtjes juist kort en breed zijn net als bij de judaspenning.

Naar aanleiding van de struiken braam en sleedoorn, werd ook het verschil tussen doorn en stekel uitgelegd, waarbij de stekel van de tak kan worden afgehaald en een doorn juist onderdeel van de tak is. Daarom heeft de braam geen doornen maar stekels.

In de tuin valt je blik al gauw op de grote ratelaars die volop aanwezig zijn. Ze houden van schrale grond en daarom worden er stukjes in de tuin extra gemaaid en het gras afgevoerd. Door deze verschraling ontstaat daar een andere vegetatie. De rijpe, dikke zaden van deze bloem maken een rammelend geluid, vandaar de naam. Grote ratelaar is een halfparasiet die zijn voeding uit gras haalt. Hier zien we ook beemdkroon, knoopkruid, blaassilene en nog veel meer. Er werd even stil gestaan bij het insectenhotel om te kijken hoeveel gasten er verbleven, waarna de poel met een bezoek werd vereerd. Hier zien we in het water driblad, drijvend fonteinkruid, hoornblad en wa-

terviolier. Aan de waterkant weer soorten als gagel, gele lis, engelwortel, egelsboterbloem en tong- en koningsvaren.

Doordat er een geoorde wilg is gekapt wordt het pad hier wat drassig. Zo wordt goed zichtbaar hoeveel water zo'n boom vasthoudt. Sinds enige tijd zijn er wat fruitbomen geplant, zodat er een kleine boomgaard zal ontstaan.

De akkers zijn door Natuurmonumenten ingezaaid met gerst en rogge. Er staat ook knopherik, een eenjarig gewas dat op koolzaad lijkt en mooi oogt met gele, roze en witte bloemen. In het graan zijn korenbloemen, wikke, klaproos en kamille te vinden. De echte kamille kan men van de valse kamille onderscheiden doordat de echte kamille een bol bloemhoofdje heeft dat aan de onderkant hol is, terwijl de valse kamille een platter bloemhoofdje heeft dat onderin gevuld is. Verder zagen we enkele ruwbladige planten als slangenkruid, ossentong en kromhals in de berm. Bij de Beekbergerweg vonden we nog de herts-hoornweegbree, een zoutminnend plantje dat zich hier vestigt door het strooizout dat naar de bermen afvloeit.

Gidsen waren deze middag Thijs Groenhof, Sandra Omlo en Hilda Stoltenborg.

Rode wouw

Een gelukkige toevalligheid

AUTEUR: BERT VAN DER SAAG

Eind maart werd mij door een aantal heren uit Hall, de 'Heren van Hall', gevraagd of ik een wandeling met hen wilde maken door het Leusveld. Dat leek me wel leuk, omdat wij er tijdens onze opleiding tot IVN-gids onze eerste ervaring opdeden. De heren wilden ongeveer een uur wandelen en daarbij enige uitleg krijgen over al het moois dat daar te zien is. Geen probleem, leek mij.

De groep zou bestaan uit tien heren, maar plots vonden de dames dit ook een goed plan. Ze gingen mee, wat niet gebruikelijk was, maar door de heren goed werd gevonden. Al met al was de groep uitgegroeid tot 21 personen. Ik heb toen voorgesteld om collega-gids Lambert erbij te vragen en dat vonden zij een goed idee. Lambert was direct enthousiast.

Ik heb nog getracht het bij Natuurmonumenten te melden, maar dat is bijkans onmogelijk! Bij een groep van meer dan 20 personen moet je het twee maanden van tevoren aanvragen?! Contact met Marie-Thérèse te Bulte, de boswachter, is niet te krijgen. Ik heb gebeld en ben er op de fiets naar toe geweest. Alles staat leeg en niemand is aanwezig. Wanneer men er wel is, is niet uit te vinden.

Dus de gok genomen en op pad. Omdat het huis verlaten was, zijn we hier eerst naartoe gegaan. We hebben de geschiedenis verteld van het huis van mr. Carel Anton Willem Nairac en later de bekende kunstenaar Henk Peeters van de Nul-beweging. Momenteel is de toekomstige bestemming nog onbekend. We vervolgden onze weg het landgoed over en liepen in de richting van de 'Kiekuut'. Lambert en ik vertelden onze verhalen en men vond het boeiend.

Vlaktbij de wildbanen en het orchideeënveld kwam ons een echtpaar achterop. Zij waren onder de indruk van Lambert's verhaal en vroegen of ze een stukje mee mochten lopen. Ze kwamen daar uit de buurt en waren erg geïnteresseerd in de natuur. Ze zaten vaak op hun terras naar vogels te kijken. Vol vuur vertelden ze dat ze pas nog de zeer zeldzame rode wouw hadden gespot. Die zag je toch niet vaak!

Lambert gaf aan dat deze vogel inderdaad niet heel vaak voorkomt, maar dat hij niet echt zeldzaam (meer) is. Nou, daar waren ze het niet mee eens. We liepen verder naar de Kiekuut en plots zegt Lambert: "kijk daar in de lucht". En ja hoor, daar vloog een mooie roofvogel, de rode wouw! Het echtpaar was net daarvoor linksaf geslagen.

Was dat toevallig of moest het zo zijn??

Slootjesdagen

AUTEUR: SANDRA OMLO
FOTO'S: SANDRA OMLO EN LAMBERT KOUWENBERG

In het weekend van 11 en 12 juni 2022 werden ook door IVN Eerbeek weer de (landelijke) Slootjesdagen georganiseerd. Ben Cornelissen was de IVN- gids van dienst en Sandra nam het maken van foto's voor haar rekening en zorgde met haar familie tevens voor een aantal geïnteresseerde deelnemers.

Op zaterdagmorgen was eerst het voorwandelen geweest waarbij aandacht werd besteed aan de flora en aan de

voorbereidingen voor de Slootjesdag. Toevallig had Sandra op zaterdagmiddag haar familie op bezoek met vijf kinderen. Die wilden natuurlijk allemaal graag met een schepnet aan de gang. Ze hebben heel erg genoten en (mede daardoor) ook hun ouders en oma natuurlijk.

In datzelfde weekend op zondagmiddag werd door IVN-- Zutphen ook de Slootjesdag georganiseerd op de Gorsse Heide bij Eefde. Ook daar hebben enkele kinderen met hun ouders en o.a. een opa, veel plezier beleefd aan alles wat er in het water leeft.

Huisdier

AUTEUR: LAMBERT KOUWENBERG

Onder het welluidende geluid van een zingende merel, die uitermate goed zijn best deed, zat ik achter in de tuin na te denken over een artikel voor Het Groene Blad. Zou ik wat schrijven over die zingende merel of over die zanglijster die met zijn heldere klanken elke avond die merel gezelschap komt houden alsof het om een wedstrijd gaat. Een wedstrijd die wat mij betreft altijd door de merel gewonnen zal worden.

Maar dan zou ik weer wat schrijven over vogels! Ik realiseerde me dat ik als vogelaar wel gek ben op alle vogels, maar dat u als lezer van Het Groene Blad wellicht niet op dezelfde manier die interesse met mij deelt. Maar wat dan?

Dan is daar altijd mijn kleinzoon die een voortdurende bron van inspiratie voor mij is. (Soms, eerlijk is eerlijk, zijn de kleinkinderen overigens ook een bron van transpiratie.) Plots herinnerde ik mij het voorval van een dag eerder toen we bij mijn dochter moesten oppassen: het nieuwe huisdier!

Slootjesdag

Zoals u uit eerdere stukjes van mij over mijn kleinzoon, – Liven heet hij trouwens – wel zult weten is hij gek op allerlei dieren en vertelt hij op school dat hij later, net als zijn opa, natuurgids wil worden. Waren het ‘vroeger’ vooral (huisjes)slakken die zijn belangstelling hadden, tegenwoordig heeft hij zijn blikveld aanzienlijk verruimd. Zo kun je hem regelmatig met een schepnetje en een bakje aan de oever van de sloot vinden die door hun wijk loopt en stevent hij als eerste naar de vijver in de tuin als hij bij ons komt. Momenteel zijn vooral de kikkers zijn favoriete onderwerp.

Het zal u dan ook niet verbazen dat hij heel enthousiast werd toen hij enkele weken geleden hoorde dat de Slootjesdag op de hei er weer aan zat te komen. Daar had hij vorige keer immers als enige van de kinderen een kleine snoek gevangen! Hij kwam graag een nachtje logeren bij opa en oma om dan op zondagmiddag met mij naar het ven op de hei te gaan. Zijn zusje wilde ook wel logeren op voorwaarde dat ze bij oma thuis mocht blijven en niet mee hoefde naar de waterbeestjes. Zo verschillend kunnen kinderen zijn!

Op de hei aangekomen moest hij door de IVN-gidsen van dienst even gemaand worden naar de uitleg te luisteren alvorens met de schepnetjes in de weer te gaan. Liven was al onderweg naar een geschikte plek en was al bezig aan een paar andere kinderen zijn ervaringen van voorheen te vertellen: hij kende de omgeving immers!

Het was al direct raak! In een mum van tijd had Liven als ‘kikkerexpert’ enkele grote en vooral veel kleine kikkers

gevangen. Diverse beestjes en vooral veel poelsslakken volgden. Alle kinderen waren druk bezig toen er plotse-ling tumult was: daar zwom een ringslang voorbij. Allemaal zagen ze heel duidelijk de gele ring om zijn hals.

Naarstig heeft Liven nog geprobeerd de grote snoek te vangen die een dag eerder door iemand was gezien. Veel kleine en iets grotere visjes zwommen voorbij maar niet die hele grote van wel meer dan een halve meter! “Dat is misschien wel die snoek die ik vorige keer had gevangen, hè opa?” Nou, dat zou zo maar eens kunnen....

Huisdieren

Alle beestjes werden tot verdriet van mijn kleinzoon natuurlijk weer teruggezet. “Mag ik dan niet één kikker meenemen?” Thuis neemt hij ook wel eens visjes uit de sloot mee naar huis en verzorgt die enkele dagen in een ‘aquarium’ om ze vervolgens, als ze dan nog leven, ook weer naar de sloot terug te brengen. Mooi die ‘wilde’ visjes, maar hij heeft ook een aquarium met tropische vissen in de kamer. Die vallen natuurlijk in de categorie huisdieren.

Samen met zijn zus zijn ze bovendien de bezitters van twee konijnen. En dan is er natuurlijk ook nog ‘Jansen’! Jansen is een baardagaam. “Die leeft normaal in de woestijn van Australië.” Een baardagaam is een reptiel dat zich voedt met levende sprinkhanen, meelwormen en met groente en vruchten. Het dier is nu nog niet zo groot maar kan wel een halve meter lang worden. Liven is behoorlijk gehecht aan zijn Jansen. “Ik wil in de vakantie wel bij julie –opa en oma– komen logeren maar niet langer dan 4 nachten! Langer kan ik Jansen niet missen.”

Een bijzonder dier

Regelmatig heeft Liven tijdelijke nieuwe huisdieren als hij ergens weer eens wat heeft gevonden. De jongste kostganger was een.....pissebed! Maar geen gewone hoor! Een echte reuzepissebed van meer dan twee centimeter lang! “Dit is toch wel een heel bijzondere; weet jij wat voor soort dit is, opa?”

Ik kwam niet verder dan dat een pissebed een lid is van de familie van de kreeftachtigen en graag op vochtige en donkere plekken vertoeft. Mijn moeder in Brabant gebruikte altijd de term 'kelderzeug' voor dit beest. Via Internet en wat andere boekjes kwamen we er achter dat er in Nederland wel 36 soorten zijn en dat er waterpissebedden en landpissebedden zijn. Sommige soorten kunnen inderdaad wel meer dan twee centimeter groot worden! We ontdekten ook waar de naam pissebed vandaan komt.

Pissebed

De naam pissebed stamt uit de volksgeneeskunde. Rond het eind van de Middeleeuwen werden pissebedden gebruikt om het plassen te bevorderen. De afweerstof die pissebedden produceren om zich te beschermen tegen vogels, spinnen, hooiwagens en duizendpoten zou bij mensen helpen tegen plasproblemen. Ook het eten van gemalen pissebedden zou heilzaam zijn. Het volksgeloof ging er ook van uit dat pissebedden in je bed leggen zou helpen tegen bedplassen. Overigens is de geur van de afweerstof urineachtig.

Of dit nu echt een heel speciale soort was, werd niet duidelijk. Live heeft het beest natuurlijk een paar dagen liefdevol verzorgd. Maar, voordat hij toe was aan het verzinnen van een toepasselijke naam, kreeg ik via een appje het bericht dat hij helaas was overleden.....

Op naar het volgende 'huisdier'!

Als er iemand is die meer informatie heeft over deze 'speciale soort', houden wij ons aanbevolen.

Mededeling contributie

Per 1 januari 2023 veranderd de adviescontributie en de afdracht aan de landelijke vereniging worden verhoogd. Wij informeren u graag nogmaals over de wijziging en leest u wat dit concreet betekent.

Tijdens de Landelijke Raad van 10 april 2021 is het voorstel voor het verhogen van de adviescontributie en de afdracht aan de landelijke vereniging goedgekeurd.

Per 1 januari 2023 wordt de adviescontributie verhoogd naar € 25,- (is nu € 24,-) en zal de afdracht per lid €12,50 bedragen (is nu €12,-). De afdracht voor huisgenootleden blijft gelijk op €2,-. Voor jeugd- en ereleden blijft gelden dat er geen afdracht verschuldigd is.

Alle IVN-ers zijn geïnformeerd via het laatste nummer van Mens & Natuur magazine wat betreft de wijziging in de landelijke adviescontributie.

Agenda

Donderdag 8 september 2022

Aanvang 19.00 uur
Vollemaanwandeling Gorsse heide
Start: hoek Reeverdijk/Elzerdijk te Eefde

Zaterdag 13 augustus 2022

Voorwandelen Paarse pracht Reenberg
Start 09.00 uur
Eerste gids: Gerard Nijhof
Overige gidsen: Thijs Groenhof en Chris Holtslag

Zaterdag 10 september 2022

Voorwandelen Bomendijk Voorst
Tijd: 09.00 uur
Gidsen: Aad van Leeuwen en Lambert Kouwenberg

Zondag 14 augustus 2022

Publieksexcursie Paarse pracht Reenberg
Tijd: 14.00 uur
Start: Parkeerplaats de Loenense waterval
Beekbergerweg in Loenen (Gld)

Zondag 11 september 2022

Publieksexcursie Bomendijk Voorst
Tijd 14.00 uur
Start: Bakkerij Brill
Rijksstraatweg 24 7383 Voorst

Zondag 14 augustus 2022

Aanvang: 14.00 uur
Bloeiende heide en klokjesgentiaan
Start: Gerrit Slagmanstraat/Elzerdijk te Eefde

Zaterdag 8 oktober 2022

Voorwandelen Paddenstoelen Voorstonden
Start: 09.00 uur
Eerste gids: Sandra Omlo
Overige gidsen: Jan Loonstra, Herma Scherpenzeel en
Hilda Stoltenborg

Zondag 28 Augustus 2022

Publieksexcursie Landgoed Huis te Eerbeek
Tijd: 14.00 uur
Start: Restaurant de Korenmolen
Kanaalweg 3 6961 LW Eerbeek
Excursie samen met IVN Zutphen

Zondag 9 oktober 2022

Publieksexcursie Paddenstoelen Voorstonden
Tijd: 14.00 uur
Start: Parkeerplaats Natuurmonumenten
Voorsterweg 6971 KD Brummen

Zondag 4 september 2022

Fête de la Nature IVN regio
Landgoed Huis te Eerbeek
Tijd: 14.00 uur
Start: Restaurant de Korenmolen
Kanaalweg 3 6961 LW Eerbeek

Voor informatie over plaats en tijd

Eerbeek: excursies@ivn-eeerbeek.nl
Telefoon 06-47368561

Zutphen: ktengrotenhuis@kpnmail.nl
Telefoon 0575-471995